

שמות פרק מ

(לד) וַיִּכַּסּ הָעֵנָן אֶת אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּכְבֹּד יְקִיָּקָה מְלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן: (לה) וְלֹא יָכֹל מוֹשֶׁה לְבֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד כִּי שָׁכַן עָלָיו הָעֵנָן וַיִּכְבֹּד יְקִיָּקָה מְלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן: (לו) וַיְהַעֲלֹת הָעֵנָן מֵעַל הַמִּשְׁכָּן וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָל מִסְעֵיהֶם: (לז) וְאִם לֹא יַעֲלֶה הָעֵנָן וְלֹא יִסְעוּ עַד יוֹם הָעֲלֹתוֹ: (לח) כִּי עָנָן יְקִיָּקָה עַל הַמִּשְׁכָּן יוֹמָם וְאֵשׁ תִּהְיֶה לַלַּיְלָה בּוֹ לְעֵינֵי כָל בְּיַת יִשְׂרָאֵל בְּכָל מִסְעֵיהֶם:

רשב"ם

(לה) **ולא יכול משה לבא אל אהל מועד** - בשעת הקמתו כי שכן עליו הענן מיד, להראות חיבתו של הק' על ישראל. אחרי כן היה מסתלק הענן מתוך האהל ושכן על הארון כדכתי' ונועדתי לך שם ודברתי אתך [וגוי'] מבין שני הכרובים, ואז בא משה אל אהל מועד כדכתי' ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו וישמע את הקול וגוי' מבין שני הכרובים וידבר אליו. וכן את מוצא בבית עולמים ולא יכלו הכהנים לעמוד לשרת מפני הענן כי מלא כבוד יי' את בית יי', בשעת השלמת הבית היה הק' מקדשו בענן ואחר כך היה מצמצם שכניתו על הארון בין הבדים. ואשר שם לבו לדבר יוצרינו אל יזוז מנימוקי רבנו שלמה ואל ימוש מהם, כי קוני הלכות ודרשות שבהם קרובים לפשוטי המקראות, [ומיתורם או משינוין] הלשון יש ללמוד כולם, וטוב אשר תאחוז בזה אשר פירשתי וגם מזה אל תנח ידיך:

העמק דבר

(לד) **ויכס הענן את אהל מועד**. אהל מועד משמעו בכ"מ ההיכל. ולא כאהל העדות שמשמעו קדש קדשים דשם מונח לוחות העדות. וזהו ההפרש שבאותה שעה היה כסוי הענן על ההיכל גיי' ולא כמו בכל יום. והא דכתיב אהל מועד גבי הכסוי. ומשכן גבי כבוד ה'. אינו אלא דבר אחד. ורק לענין הענן קרא אותו אהל מועד. לומר שאע"ג שהיה מוכן להיות ליעוד עם משה וישראל מכ"מ באותה שעה כסהו הענן ולא הניח איש לבא בו. ולענין כבוד ה' נקרא משכן. באשר שבו שכן ה': (לה) **כי שכן עליו הענן**. באותה שעה. היה יתרון גם באופן כסוי הענן. דבכל יום היה מלמעלה וגבוה מן המשכן אבל באותה שעה שכן עליו ממש. ע"כ היה פרוס גם על הפתח. והיינו דתניא בת"כ בברייתא דר"י והביאו רש"י נסתלק הענן נכנס ומדבר עמו. פי' נסתלק מהפתח שעלה ונתקפל למעלה: **וכבוד ה' מלא את המשכן**. הוא עוד טעם דמשי"ה לא יכול משה ליכנס משום שמבפנים היה מלא כבוד ה' כפי הרמב"ן. אבל לכאורה קשה טובא הא דא"י במ"ר ויקרא פ"א שמושה נכנס לפני ולפנים והרי בכל יום היה כבוד ה' בקדש הקדשים. והישוב ע"ז מבואר לעיל כ"ו ל"ג בפסוק והבדילה הפרכת לכם וגוי'. שהיה הפרכת הבולט משני בדי ארון כמין שני דדי אשה מבדיל אך לישראל בין הקודש לקה"ק. אבל לקדושת השכינה לא היה תלוי בפרכת אלא בגבול עשר אמות אורך קה"ק. ומשה רבינו היה עומד שם שלא היה שמה מלא כבוד ה':

רש"י

(לה) **ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד** - וכתוב אחד אומר (במדבר ז פט) ובבא משה אל אהל מועד, בא הכתוב השלישי והכריע ביניהם, כי שכן עליו הענן, אמור מעתה כל זמן שהיה עליו הענן לא היה יכול לבוא, נסתלק הענן נכנס ומדבר עמו: (לח) **לעני כל בית ישראל בכל מסעיהם** - בכל מסע שהיו נוסעים היה הענן שוכן במקום אשר יחנו שם. מקום חנייתן אף הוא קרוי מסע, וכן (בראשית יג ג) וילך למסעיו, וכן (במדבר לג א) אלה מסעי לפי שממקום החנייה חזרו ונסעו, לכך נקראו כולן מסעות:

אבן עזרא

(לה) **ולא יכול משה** אז קראו השם שיכנס אל אהל, והיה מדבר עם השם פנים אל פנים במקום, שהיה נכנס כהן גדול פעם אחת בשנה עם ענן הקטרת, כי משה בן בית הוא. והוצרכתי לומר ככה, כי משה שם הלוחות בארון, ושם הכפורת ששם הכרובים על הארון ועליהם תמיד הכבוד. והנה מה נעשה כאשר יורידו אהרן ובניו פרכת המסך מחוץ מקום הארון, איך יגשו אליו. על כן אמרתי, כי משה לבדו היה נכנס לפניו מהפרכת, ואהרן ובניו יורידו המסך הנקרא פרכת, ומשה היה לוקח המסך ומכסה בו מיד את ארון העדות, שלא יראוהו אהרן ובניו. ואמר הכתוב וכסו בו, כי היו עוזרים אותו. ויש אומרים, כי הכהנים מכסים הארון ואין פניהם לנכח הארון. ובעבור שמצא בו כתוב ואש תהיה לילה בו (שמות מ לח), ואמר לכל מסעיהם (שמות מ לח), גם זה יורה, כי יש פעמים שישע הענן בלילה. והנה לא מצאנו כתוב שנסעו בלילה. והאומר זה יפרש או יומם ולילה יום אחד. והנה מה יעשו במלת מסעיהם? ולא אמר מחניהם. רק פירושו, או יומם ולילה, או יומם או לילה, כמו ומקלל אביו ואמו מות יומת (שמות כא, יז). והוצרכתי לי כל זה, בעבור שראיתי כתוב בתפלת משה על דבר המרגלים, ובעמוד ענן אתה הולך לפניו יומם, ובעמוד אש לילה (במד' יד, יד):

שמות פרק כד פסוק יח

וַיָּבֹא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הָעָן וַיַּעַל אֶל הָהָר וַיְהִי מֹשֶׁה בְּהָר אֲרָבָעִים יוֹם וְאֲרָבָעִים לַיְלָה:

רש"י

בתוך הענן - ענן זה כמין עשן הוא, ועשה לו הקב"ה למשה שביל [חופה] בתוכו:

שמות פרק כה פסוק כב

וְנוֹעַדְתִּי לְךָ שֵׁם וְדַבַּרְתִּי אֵתְךָ מֵעַל הַכַּפְּרֹת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרִבִּים אֲשֶׁר עַל אֶרֶן הָעֵדוּת אֵת כָּל אֲשֶׁר אֶצְוֶה אוֹתְךָ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

שמות פרק כו פסוק לג

וְנִתְּתָה אֶת הַפְּרֹכֶת תַּחַת הַקְּרָסִים וְהִבֵּאתְ שָׁמָּה מִבֵּית לְפָרֶכֶת אֵת אֶרֶן הָעֵדוּת וְהִבְדִּילָה הַפְּרֹכֶת לְכֶם בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים:

העמק דבר

אלא מתחלה יש לדעת הא דאיי בויקרא רבה פ"א שמשה היה נכנס תמיד לפני ולפנים. ולכאורה ק' נהי שלא היה משה מוזהר מליכנס לשם כדתני' בת"כ פי' אחרי דבר אל אהרן אחיך אהרן בבל יבוא ואין משה בבל יבוא מכ"מ הרי כתי ביום הקמת המשכן ולא יכול משה לבא אל אוהל מועד כי שכן עליו הענן וא"כ היאך נכנס בקה"ק הרי היה שם הענן והשכינה תמיד בימי משה. אלא כך הענין דכבוד ה' והענן לא היה אלא באורך עשר אמות של קדה"ק והפרכת היה נמשך לחוץ מעשר אמות ע"י הבדים שהיו בולטין כשני דדי אשה. ובקום בליטה זו לא היה כבוד ה' והיה משה רבינו עומד שם ונמצא לא היה פרכת מפסיק ומבדיל לגבי שכינה אלא עשר אמות היה הגבול והדביר לפני. אבל אהרן היה מוזהר לבלי ליכנס מבית לפרכת אפילו מבקום בליטה וזהו דיוק הכתוב. והבדילה הפרכת לכם וא"כ היה אותו מקום בליטה אמצעי בין שתי הקדושות. חמור מקדושת ההיכל וקיל מקדושת עשר אמות של קה"ק. ומש"ה היה משה יכול לעמוד שם והיינו דכתיב. ובין קדש הקדשים. והיא האמה טרקסין שהובא ביומא דנ"א שהיה לו דין פנים יחוץ כמש"כ בפרש"י שם בשם הירושל' ומזה ידע משה רבינו להמשיך את הבדים לחוץ.

במדבר פרק ז פסוק פט

וַיָּבֹא מֹשֶׁה אֶל אֱהֱל מוֹעֵד לְדַבֵּר אִתּוֹ וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל מִדְּבַר אֱלֹוֹ מֵעַל הַכַּפְּרֹת אֲשֶׁר עַל אֶרֶן הָעֵדוּת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרִבִּים וַיְדַבֵּר אֵלָיו:

רש"י

ובבא משה - שני כתובים המכחישים זה את זה, בא שלישי והכריע ביניהם. כתוב אחד אומר (ויקרא א, א) וידבר ה' אליו מאהל מועד, והוא חוץ לפרכת, וכתוב אחד אומר (שמות כה, כב) ודברתי אתך מעל הכפרת, בא זה והכריע ביניהם, משה בא אל אהל מועד ושם שומע את הקול הבא מעל הכפרת: **מבין שני הכרובים** - הקול יוצא מן השמים לבין שני הכרובים ומשם יצא לאהל מועד: **וישמע את הקול** - יכול קול נמוך, תלמוד לומר את הקול, הוא הקול שנדבר עמו בסיני, וכשמגיע לפתח היה נפסק, ולא היה יוצא חוץ לאהל: **מדבר** - כמו מתדבר, כבודו של מעלה לומר כן מדבר בינו לבין עצמו, ומשה שומע מאליו: **וידבר אליו** - למעט את אהרן מן הדברות:

מסכת יומא דף ד ע"ב

רבי אלעזר רמי: כתיב (שמות מ) ולא יכל משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן, וכתיב (שמות כד) ויבא משה בתוך הענן! מלמד שתפסו הקדוש ברוך הוא למשה והביאו בענן.

מהרש"א חידושי אגדות (שם)

מלמד שתפסו הקב"ה כו'. ויש לדקדק אמאי לא רמי קראי דאהל מועד גופייהו אהדדי דכתיב ולא יכול משה לבא אל אהל וגוי' וכתיב ובבא משה אל אהל מועד וגוי' ויש לומר כמפורש במדרש ילקוט והביאו רש"י בחומש דיש ליישב הני רומיא דקראי דבא הכתוב השלישי והכריע ביניהם דכתיב כי שכן עליו הענן דכל זמן שהיה עליו הענן לא היה יכול לבא נסתלק הענן נכנס לדבר עמו כפרש"י בסוף פי' פקודי אבל בתוך הענן משמע דעדיין לא נסתלק הענן בא משה בתוך הענן ואין נראה לו לחלק בזה בין אהל מועד ובין סיני ולהכי הוצרך לתרץ דלא יכול משה מעצמו עד שתפסו הקב"ה כו' ותנא דבי ר"י פליג ואמר דנאמר כאן בתוך כו' מה להלן שביל אף כאן שביל דהשתא יש לחלק בין סיני דכתיב בתוך הענן ובין אהל מועד דלא כתיב בתוך ולא הוה התם שביל ולא היה יכול לבא באהל מועד עד שנסתלק הענן כדאיתא התם:

Rabbi Brovender's Shiur is sponsored by Dr. Bernard & Robin Cohen

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.

Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.